

New Day in Medicine Новый День в Медицине NDM

TIBBIYOTDA YANGI KUN

Ilmiy referativ, marifiy-ma'naviy jurnal

AVICENNA-MED.UZ

9 (83) 2025

Сопредседатели редакционной коллегии:

Ш. Ж. ТЕШАЕВ, А. Ш. РЕВИШВИЛИ

Ред. коллегия:

м.и. абдуллаев

А.А. АБДУМАЖИДОВ

Р.Б. АБДУЛЛАЕВ

Л.М. АБДУЛЛАЕВА

А.Ш. АБДУМАЖИДОВ

М.А. АБДУЛЛАЕВА

Х.А. АБДУМАДЖИДОВ

Б.З. АБДУСАМАТОВ

М.М. АКБАРОВ

Х.А. АКИЛОВ

М.М. АЛИЕВ

С.Ж. АМИНОВ

ІІІ.Э. АМОНОВ

Ш.М. АХМЕДОВ

Ю.М. АХМЕДОВ

С.М. АХМЕДОВА

T.A. ACKAPOB

М.А. АРТИКОВА

Ж.Б. БЕКНАЗАРОВ (главный редактор)

Е.А. БЕРДИЕВ

Б.Т. БУЗРУКОВ

Р.К. ДАДАБАЕВА

М.Н. ДАМИНОВА

К.А. ЛЕХКОНОВ

Э.С. ДЖУМАБАЕВ

А.А. ДЖАЛИЛОВ

н н золотова

н.н. золотова А.Ш. ИНОЯТОВ

С. ИНДАМИНОВ

А.И. ИСКАНДАРОВ

А.С. ИЛЬЯСОВ

Э.Э. КОБИЛОВ

A.M. MAHHAHOB

Д.М. МУСАЕВА

T.C. MVCAEB

М.Р. МИРЗОЕВА

Ф.Г. НАЗИРОВ

Н.А. НУРАЛИЕВА

Ф.С. ОРИПОВ

Б.Т. РАХИМОВ Х.А. РАСУЛОВ

Ш.И. РУЗИЕВ

С.А. РУЗИБОЕВ

С.А.ГАФФОРОВ

С.Т. ШАТМАНОВ (Кыргызстан)

Ж.Б. САТТАРОВ

Б.Б. САФОЕВ (отв. редактор)

И.А. САТИВАЛДИЕВА

Ш.Т. САЛИМОВ

Д.И. ТУКСАНОВА

М.М. ТАДЖИЕВ

А.Ж. ХАМРАЕВ

Б.Б. ХАСАНОВ

Д.А. ХАСАНОВА

Б.3. ХАМДАМОВ

А.М. ШАМСИЕВ А.К. ШАДМАНОВ

Н.Ж. ЭРМАТОВ

Б.Б. ЕРГАШЕВ

Н.Ш. ЕРГАШЕВ

И.Р. ЮЛДАШЕВ

Д.Х. ЮЛДАШЕВА

А.С. ЮСУПОВ Ш.Ш. ЯРИКУЛОВ

М.Ш. ХАКИМОВ

Д.О. ИВАНОВ (Россия)

К.А. ЕГЕЗАРЯН (Россия)

DONG JINCHENG (Китай)

КУЗАКОВ В.Е. (Россия)

Я. МЕЙЕРНИК (Словакия) В.А. МИТИШ (Россия)

В И. ПРИМАКОВ (Беларусь)

О.В. ПЕШИКОВ (Россия)

А.А. ПОТАПОВ (Россия)

А.А. ТЕПЛОВ (Россия)

Т.Ш. ШАРМАНОВ (Казахстан)

А.А. ЩЕГОЛОВ (Россия)

С.Н ГУСЕЙНОВА (Азарбайджан)

Prof. Dr. KURBANHAN MUSLUMOV(Azerbaijan)

Prof. Dr. DENIZ UYAK (Germany)

ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН НОВЫЙ ДЕНЬ В МЕДИЦИНЕ NEW DAY IN MEDICINE

Илмий-рефератив, маънавий-маърифий журнал Научно-реферативный, духовно-просветительский журнал

УЧРЕЛИТЕЛИ:

БУХАРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ ИНСТИТУТ ООО «ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН»

Национальный медицинский исследовательский центр хирургии имени А.В. Вишневского является генеральным научно-практическим консультантом редакции

Журнал был включен в список журнальных изданий, рецензируемых Высшей Аттестационной Комиссией Республики Узбекистан (Протокол № 201/03 от 30.12.2013 г.)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

М.М. АБДУРАХМАНОВ (Бухара)

Г.Ж. ЖАРЫЛКАСЫНОВА (Бухара)

А.Ш. ИНОЯТОВ (Ташкент)

Г.А. ИХТИЁРОВА (Бухара)

Ш.И. КАРИМОВ (Ташкент)

У.К. КАЮМОВ (Тошкент)

Ш.И. НАВРУЗОВА (Бухара)

А.А. НОСИРОВ (Ташкент)

А.Р. ОБЛОКУЛОВ (Бухара)

Б.Т. ОДИЛОВА (Ташкент)

Ш.Т. УРАКОВ (Бухара)

10 (84)

2025

октябрь

Тел: +99890 8061882

https://newdaymedicine.com E:

www.bsmi.uz

ndmuz@mail.ru

Received: 20.09.2025, Accepted: 06.10.2025, Published: 10.10.2025

UQK 615.89:616-006.6:611.018.53-091

SARATON BILAN BOGʻLIQ MAKROFAGLAR (TAMS) VA ULARNING BIOLOGIK FUNKSIYASI

Ulug'bekova G.J. https://orcid.org/0000-0002-1472-8188
Mamajonov Z.A. https://orcid.org/0009-0009-9853-2737
Mamatova I.Y. https://orcid.org/0009-0003-0675-994X

Andijon davlat tibbiyot instituti, Oʻzbekiston, Andijon, Yu. Otabekov 1, Tel:(0-374) 223-94-60. E-mail: info@adti.uz

✓ Rezyume

Saraton bilan bogʻliq makrofaglar (Tumor-Associated Macrophages, TAMs) oʻsma mikromuhitining muhim komponentlaridan biri hisoblanadi. Ular oʻsma hujayralari bilan oʻzaro ta'sirga kirishib, angiogenezni ragʻbatlantiradi, immun javobni bostiradi va metastaz jarayonini qoʻllabquvvatlaydi [1,2]. TAMlar asosan M2 fenotipga yaqin xususiyatlarga ega boʻlib, IL-10, TGF- β va VEGF kabi mediatorlar ishlab chiqaradi [3]. Shu bilan birga, TAMlarning qayta dasturlanishi yoki blokadasi zamonaviy saraton immunoterapiyasining istiqbolli yoʻnalishlaridan biridir [4].

Kalit soʻzlar: Saraton bilan bogʻliq makrofaglar (TAMs), M1/M2 polarizatsiya, angiogenez, immun bostirish, metastaz, terapiya.

TUMOR-ASSOCIATED MACROPHAGES (TAMS) AND THEIR BIOLOGICAL FUNCTIONS

Ulugbekova G.J. https://orcid.org/0000-0002-1472-8188
https://orcid.org/0009-0009-9853-2737
https://orcid.org/0009-0003-0675-994X

Andijan State Medical Institute, 170100, Uzbekistan, Andijan, Yu.Atabekova st.1 Тел: (0-374) 223-94-60. E-mail: <u>info@adti.uz</u>

✓ Resume

Tumor-associated macrophages (TAMs) are one of the most abundant immune cell populations in the tumor microenvironment (TME). By interacting with tumor and stromal cells, TAMs promote angiogenesis, suppress adaptive immunity, and facilitate metastasis. Most TAMs resemble the M2-like phenotype, secreting immunosuppressive and pro-tumorigenic factors such as IL-10, TGF- β , and VEGF. Their functional reprogramming has been recognized as a promising target in cancer immunotherapy.

Keywords: Tumor-associated macrophages (TAMs), M1/M2 polarization, angiogenesis, immunosuppression, metastasis, cancer therapy.

ОПУХОЛЕ-АССОЦИИРОВАННЫЕ МАКРОФАГИ (TAMS) И ИХ БИОЛОГИЧЕСКИЕ ФУНКЦИИ

Улугбекова Г.Ж. https://orcid.org/0000-0002-1472-8188 Мамажонов З.А. https://orcid.org/0009-0003-0675-994X Маматова И.Ю. https://orcid.org/0009-0003-0675-994X

Андижанский государственный медицинский институт, Узбекистон, Андижан, Ул. Ю.Атабеков 1. Тел:(0-374) 223-94-60. E-mail: info@adti.uz

✓ Резюме

Опухоле-ассоциированные макрофаги (tumor-associated macrophages, TAMs) являются одной из наиболее многочисленных популяций иммунных клеток в микроокружении опухоли (tumor microenvironment, TME). Взаимодействуя с опухолевыми и стромальными клетками, TAMs стимулируют ангиогенез, подавляют адаптивный иммунитет и способствуют метастазированию. Большинство TAMs обладают M2-подобным фенотипом и секретируют такие медиаторы, как IL-10, TGF-\(\beta\) и VEGF, что обеспечивает иммуносупрессию и прогрессирование опухоли. Репрограммирование TAMs или их блокада рассматриваются как перспективные стратегии противоопухолевой терапии.

Ключевые слова: опухоле-ассоциированные макрофаги (TAMs), поляризация M1/M2, ангиогенез, иммуносупрессия, метастазы, терапия рака.

Dolzarbligi

S araton kasalligi dunyo boʻyicha oʻlimning eng asosiy sabablardan biri boʻlib qolmoqda. Uning rivojlanishi nafaqat genetik oʻzgarishlar va hujayra siklining nazoratsiz boʻlinishi bilan, balki oʻsma mikro-muhiti (tumor microenvironment, TME) bilan chambarchas bogʻliqdir [1]. TME tarkibiga oʻsma hujayralaridan tashqari stromal fibroblastlar, endotelial hujayralar, T-limfotsitlar, neytronfil va makrofaglar kiradi [2]. Ushbu hujayralar oʻzaro murakkab signallash orqali tumor hujayralarining yashab qolishi, immun tizimdan qochishi va invazivligini ta'minlaydi.

Makrofaglar tugʻma immun tizimining asosiy hujayralaridan biri boʻlib, ular fagotsitoz, antigen taqdimoti va yalligʻlanishni boshqarishda muhim vazifani bajaradi [3]. Fiziologik sharoitlarda makrofaglar mikroblarga qarshi himoya, shikastlangan toʻqimalarning regeneratsiyasi va gomeostazni ta'minlashda markaziy oʻrin tutadi. Biroq saraton rivojlanishi davomida oʻsma hujayralari va stromal komponentlar makrofaglarni oʻz foydasiga qayta dasturlaydi. Natijada ular **saraton bilan bogʻliq makrofaglar (Tumor-Associated Macrophages, TAMs)** deb ataluvchi fenotipga aylanadi [4].

TAMlar yuqori darajada plastiklikka ega boʻlib, ularning fenotipi **M1** (antitumor, proyalligʻlanish) va **M2** (protumor, anti-yalligʻlanish) oraligʻida joylashadi. M1 makrofaglar IL-12, TNF-α va ROS ishlab chiqarib, tumor hujayralariga qarshi kurashadi, ammo TME sharoitida koʻpchilik makrofaglar M2 yoʻnalishga oʻtadi. M2 makrofaglar esa angiogenezni kuchaytirib, immun javobni bostiradi va metastaz jarayonini ragʻbatlantiradi [5,6].

Soʻnggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar TAMlarning biologik funksiyalari va saraton patogenezidagi roli haqida chuqur dalillar berdi. Ayniqsa, ularning **angiogenez, immun nazoratni bostirish, epitelial-mezenximal tranzitsiyani (EMT) ragʻbatlantirish va metastaz**dagi vazifalari aniqlandi [7,8]. Shu sababli, TAMlar saraton terapiyasida istiqbolli terapevtik nishonlardan biri sifatida qaralmoqda [9].

Tumor bilan bogʻliq makrofaglarning fenotiplari

Makrofaglar yuqori plastiklikka ega boʻlib, TME sharoitida ikki asosiy fenotipga yoʻnaltiriladi [3]:

- **M1 fenotip (pro-yalligʻlanish, antitumor):** IFN-γ va LPS ta'sirida hosil boʻladi. IL-12 va TNF-α ishlab chiqaradi, ROS/RNS hosil qiladi va tumor hujayralarini yoʻqotishda faol.
- **M2 fenotip (anti-yalligʻlanish, protumor):** IL-4, IL-10 va IL-13 ta'sirida shakllanadi. VEGF, TGF-β, IL-10 ishlab chiqarib, angiogenez va immun bostirishni ragʻbatlantiradi.

TAMlar asosan M2 fenotipga yaqin boʻlib, tumor oʻsishi va tarqalishini qoʻllab-quvvatlaydi [4].

TAMlarning asosiv biologik funksivalari

1. Angiogenezni rag'batlantirish

TAMlar tomonidan ishlab chiqariladigan **VEGF**, **PDGF**, **MMP-9** angiogenezni faollashtiradi [5]. Bu yangi qon tomirlar hosil boʻlishiga va tumor hujayralariga kislorod hamda oziqa yetkazilishiga yordam beradi.

2. Immun javobni bostirish

TAMlar **IL-10**, **TGF-**β ishlab chiqarib, T-limfotsitlarning faolligini susaytiradi [6]. Bundan tashqari, ular **PD-L1** ekspressiyasini kuchaytirib, CD8+ T-hujayralarning sitotoksik faoliyatini pasaytiradi [7].

3. Metastazni qoʻllab-quvvatlash

TAMlar tumor hujayralarining **epitelial-mezenximal tranzitsiya** (**EMT**) jarayonini ragʻbatlantiradi [8]. Bu esa ularning invazivligi va migratsiya qobiliyatini oshiradi. Shuningdek, TAMlar proteazlar (MMP) ishlab chiqarib, bazal membrana va stromal toʻqimalarning yemirilishiga yordam beradi [9].

4. O'sma hujayralarining omon qolishini ta'minlash

TAMlar tumor hujayralarini sitotoksik limfotsitlar va NK hujayralaridan himoya qiladi. Bundan tashqari, ular tumor hujayralarining metabolik moslashuvchanligini qoʻllab-quvvatlaydi [10].

TAMlarni terapevtik nishonga olish strategiyalari

- 1. **TAMlarni yoʻq qilish** CSF-1R yoki CCR2 antagonistlari yordamida TAMlarni kamaytirish [11].
- 2. **Polarizatsiyani oʻzgartirish** TAMlarni M2 fenotipdan M1 fenotipga qayta dasturlash (TLR agonistlari, CD40 agonistlari) [12].
- 3. **Immun blokada** PD-L1/PD-1 oʻqi yoki IL-10/TGF-β signalini bloklash orqali T-hujayra javobini tiklash [7].
- 4. **Kombinatsion yondashuv** TAMlarni bloklashni immun checkpoint inhibitorlari yoki kimyoterapiya bilan birgalikda qoʻllash [13].

Xulosa

Saraton bilan bogʻliq makrofaglar saraton rivojlanishi va immun bostirishning markaziy ishtirokchilari hisoblanadi. Ularning angiogenezni ragʻbatlantirish, immun tizimni bostirish va metastazni kuchaytirishdagi roli saraton terapiyasida TAMlarni istiqbolli nishon sifatida koʻrsatadi [4,5,7]. Kelajakdagi tadqiqotlar TAMlarni aniqroq subpopulyatsiyalarga ajratish va ularni selektiv ravishda qayta dasturlash strategiyalariga qaratilishi zarur. Bu esa yangi avlod immunoterapiyalarning samaradorligini oshirishda muhim qadam boʻlishi mumkin [11–13].

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1. Qian BZ, Pollard JW. Macrophage diversity enhances tumor progression and metastasis. Cell. 2010:141(1):39–51.
- 2. Mantovani A, Marchesi F, Malesci A, Laghi L, Allavena P. Tumour-associated macrophages as treatment targets in oncology. Nat Rev Clin Oncol. 2017 Jul;14(7):399–416.
- 3. Murray PJ, Wynn TA. Protective and pathogenic functions of macrophage subsets. Nat Rev Immunol. 2011 Nov;11(11):723–37.
- 4. Noy R, Pollard JW. Tumor-associated macrophages: from mechanisms to therapy. Immunity. 2014 Jul; 41(1):49–61.
- 5. Lin EY, Pollard JW. Tumor-associated macrophages press the angiogenic switch in breast cancer. Cancer Res. 2007;67(11):5064–6.
- 6. Biswas SK, Mantovani A. Macrophage plasticity and interaction with lymphocyte subsets: cancer as a paradigm. Nat Immunol. 2010 Oct; 11(10):889–96.
- 7. Gordon SR, Maute RL, Dulken BW, Hutter G, George BM, McCracken MN, et al. PD-1 expression by tumour-associated macrophages inhibits phagocytosis and tumour immunity. Nature. 2017 May; 545(7655):495–9.
- 8. Lamagna C, Aurrand-Lions M, Imhof BA. Dual role of macrophages in tumor growth and angiogenesis. J Leukoc Biol. 2006;80(4):705–13.
- 9. Condeelis J, Pollard JW. Macrophages: obligate partners for tumor cell migration, invasion, and metastasis. Cell. 2006 Jan; 124(2):263–6.
- 10. Colegio OR, Chu NQ, Szabo AL, Chu T, Rhebergen AM, Jairam V, et al. Functional polarization of tumour-associated macrophages by tumour-derived lactic acid. Nature. 2014 Oct; 513(7519):559–63.
- 11. Ries CH, Cannarile MA, Hoves S, Benz J, Wartha K, Runza V, et al. Targeting tumor-associated macrophages with anti-CSF-1R antibody reveals a strategy for cancer therapy. Cancer Cell. 2014;25(6):846–59.
- 12. Beatty GL, Chiorean EG, Fishman MP, Saboury B, Teitelbaum UR, Sun W, et al. CD40 agonists alter tumor stroma and show efficacy against pancreatic carcinoma in mice and humans. Science. 2011;331(6024):1612–6.
- 13. DeNardo DG, Ruffell B. Macrophages as regulators of tumour immunity and immunotherapy. Nat Rev Immunol. 2019 Jun; 19(6):369–82.

Qabul qilingan sana 20.09.2025

